

УДК 342

ОСНОВНІ ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ

THE MAJOR HISTORICAL PERIODS OF THE DEVELOPMENT OF THE FINANCING OF POLITICAL PARTIES IN UKRAINE

Джуган В.В.,

*викладач кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
Ужгородського національного університету*

У статті досліджуються окремі аспекти становлення і розвитку фінансування політичних партій на українських землях. Аналізуються особливості нормативно-правового регулювання такого фінансування з моменту створення перших легальних українських партій і донині. На основі проведеного дослідження автором сформульовано основні історичні етапи становлення фінансування політичних партій в Україні.

Ключові слова: політичні партії, становлення політичних партій, фінансування політичних партій, становлення фінансування політичних партій, історія фінансування політичних партій.

Діяльність і належне функціонування політичних партій має надзвичайно важливе значення для будь-якого сучасного демократичного суспільства. Для виконання своїх статутних завдань політична партія потребує значних ресурсів. Саме визначена законодавством система джерел фінансування політичних партій, обмежень у фінансуванні та контроль за таким фінансуванням є ключовим фактором, що визначає міру незалежності політичних партій від впливових фінансових донорів, створює рівні можливості та належні передумови для ефективної діяльності політичних партій. Незважаючи на свою відносно нетривалу історію, фінансування політичних партій в Україні зазнало істотних змін. Для кращого розуміння сутності і юри-

дичної природи фінансування політичних партій доцільно дослідити історію його становлення та проаналізувати законодавче регулювання на основних етапах його розвитку.

Метою статті є дослідження особливостей нормативно-правового регулювання фінансування політичних партій в Україні на різних історичних етапах.

В Україні фінансування політичних партій, зокрема й окремі аспекти його становлення та розвитку, досліджували такі вчені: Л. Адашис [1], В. Кафарський [2], Н. Корж [3], О. Васильченко [4], О. Совгіря [5], С. Обушний [6], М. Рибачук [7], Г. Петришина-Дюг [8], Е. Олефіренко [9], С. Кустова [10] та інші. Проте окремі дослідження, присвячені безпосередньо питанню генезису фінан-

Конституційно-правові засади організації та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування

сування політичних партій в Україні, практично не здійснювались.

Перші легальні політичні партії на українських землях почали з'являтися наприкінці XIX ст. Так, у 1890 р. у Галичині була створена Русько-українська радикальна партія [11, с. 40], у якої була власна програма, масова організація та реєстроване членство [3]. У науковій літературі визначають такі ознаки історичних українських партій: доволі масові політичні об'єднання, які забезпечували легітимність претензій українців на владу; були національними об'єднаннями, що репрезентували національну політичну свідомість українців; партії формували ідеологію і політичні доктрини українців, політичну та громадську думку суспільства; були своєрідною школою політичного виховання українців [3].

Нормативно-правові засади, на яких створювались перші українські партії, регламентувались австрійським Законом «Про право на об'єднання» [12]. У цьому акті, зокрема, визначався порядок реєстрації статутів об'єднань (серед них і політичних партій), порядок створення і процедура припинення діяльності об'єднань. Окремий розділ цього Закону присвячувався безпосередньо політичним партіям і визначав обмеження щодо членства у політичних партіях, чисельний склад вищих партійних органів тощо.

Слід мати на увазі, що в аналізований період на українських землях, які перебували у складі Російської імперії, нормативне регулювання діяльності політичних партій суттєво відрізнялось. У Російській імперії тільки у 1905 р. з'явилася можливість створення легальних політичних партій. Відповідно до Маніфесту «Про вдо-

сконалення державного порядку» від 17 жовтня 1905 р. населенню дарувалися непорушні основи громадянської свободи на засадах недоторканності особи, свободи совісті, слова, зборів та союзів [13], хоча зазначений Маніфест і не виокремлював партії як самостійний і відмінний від інших вид права на об'єднання [14, с. 48].

Як в Австро-Угорщині, так і в Російській імперії питання фінансування політичних партій на законодавчому рівні жодним чином не врегульовувалось, а основними джерелами фінансування партій були внески членів партій і надходження від окремих донорів. Так, І. Бегей зауважує, що професійні спілки завжди були електоральною опорою і фінансовим донором лівих політичних партій [15, с. 165].

У період відродження української національної державності (1917–1921 рр.) законодавче регулювання фінансування політичних партій не зазнало змін, а на багатьох територіях порядок діяльності політичних партій далі регулювався нормативними актами, що діяли тут раніше. Зокрема, це Закон «Про право на об'єднання» від 15 жовтня 1867 р. [12], котрий діяв на багатьох колишніх територіях Австро-Угорщини до початку Другої світової війни.

Ситуація дещо змінилася на тій території сучасної України, яка входила до складу СРСР. У перші кілька років після перемоги Жовтневої революції ще допускалося легальне існування низки лівих партій, тоді як буржуазні партії відразу ж потрапили під заборону, проте вже на початку 1920-х рр. сформувалася жорстка однопартійна система, і відносини, пов'язані з діяльністю політичних партій, перестали регулюватися на законодавчому

рівні [16, с. 43]. 9 травня 1924 р. Центральний виконавчий комітет СРСР та Рада народних комісарів СРСР видали Декрет «Про порядок затвердження статутів і реєстрацію товариств і спілок, які не мають на меті отримання прибутку і поширюють свою діяльність на територію всього Союзу ССР, і про нагляд за ними» [17], хоча у тексті цього документа термін «політична партія» узагалі не зазначався. Як зауважує Ф. Долгих, діяльність єдиної легітимної партії СРСР головним чином регулювалася локальними актами самої партії [18, с. 29].

Ст. 26 Конституції УРСР 1919 р. [19] передбачала, що з метою забезпечення за трудящими дійсної свободи союзів УРСР усуває усі перепони, які до цього часу перешкоджали в буржуазному суспільстві робочим і селянам користуватися свободою організацій, надає робочим та бідним селянам усіляке сприяння, матеріальне та інше, для їх об'єднання й організації. А ст. 125 Конституції УРСР 1937 р. [20] передбачала, що «найбільш активні і свідомі громадяни з лав робітничого класу й інших верств трудящих об'єднуються у Комуністичну партію (більшовиків) України, яка є передовим загоном трудящих у їхній боротьбі за зміцнення і розвиток соціалістичного ладу, керівним ядром усіх організацій трудящих – як громадських, так і державних». Тобто на конституційному рівні передбачалася можливість об'єднання тільки в комуністичну партію.

Комуністична партія, як і будь-яка інша політична партія, потребувала значних фінансових ресурсів. Відповідно до статуту Комуністичної партії СРСР [21] грошові кошти партії формувались із членських партійних внесків, доходів від видавничої,

виробничо-господарської діяльності, добровільних внесків комуністів, окремих громадян та інших надходжень, що не суперечать чинному законодавству. Щомісячні членські внески встановлювались у розмірах від 10 копійок до 2% від доходів. Джерелом фінансування комуністичної партії було також державне фінансування, оскільки членськими внесками було неможливо покрити всі витрати партії [16, с. 43].

Отже, фактично інститут державного фінансування партії почав функціонувати ще в радянський період, однак державою забезпечувалася діяльність виключно Комуністичної партії [22, с. 54]. Сама політична партія мала можливість отримувати з державного бюджету ту суму, яка була необхідна, по суті, було наявне домінування статусу політичної партії над державою [22, с. 54]. Хоча на законодавчому рівні таке державне фінансування Комуністичної партії СРСР жодним чином не врегульовувалося.

Зміни у законодавчому регулюванні статусу політичних партій загалом і їхнього фінансування зокрема почалися наприкінці 80-х років ХХ ст. Так, 24 жовтня 1990 р. був прийнятий Закон УРСР «Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) Української РСР» [23]. Цим актом ст. 7 Конституції Української РСР було викладено в такій редакції: «Політичні партії, громадські організації і рухи через своїх представників, обраних до Рад народних депутатів, та в інших формах беруть участь у розробці і здійсненні політики республіки, в управлінні державними і громадськими справами на основі їхніх програм і статутів відповідно до Конституції Української РСР і чинних законів». Отже, на конституційному рівні вперше була закріплена мож-

ливість легального створення інших політичних партій. 9 жовтня 1990 р. було прийнято Закон СРСР «Про громадські об'єднання» [24], яким визначалися не тільки найбільш загальні засади діяльності політичних партій, а й приділялась увага питанню фінансування партій. Так, ч. 4 ст. 5 цього Закону передбачала, що діяльність організацій, політичних партій, інших громадських об'єднань здійснюється у неробочий час їхніх членів та за рахунок коштів цих об'єднань. А відповідно до ч. 5 ст. 5 заборонялося фінансування державою діяльності політичних партій і масових громадських рухів, які мають політичні цілі, за винятком випадків фінансування виборчих кампаній відповідно до законодавства про вибори народних депутатів. Як бачимо, закон безпосередньо вводив заборону на пряме державне фінансування політичних партій.

Положення Закону СРСР «Про громадські об'єднання» надавали громадським об'єднанням, зокрема й політичним партіям, право мати у власності будівлі, споруди, житловий фонд, обладнання, інвентар, майно культурно-освітнього та оздоровчого призначення, грошові кошти, акції, цінні папери та інше майно, необхідне для матеріального забезпечення їхньої діяльності. Грошові кошти громадських об'єднань формувались із вступних і членських внесків; добровільних внесків і пожертвувань; надходжень від проведення відповідно до статутів лекцій, виставок, спортивних та інших заходів; доходів від виробничої, господарської та видавничої діяльності; інших не заборонених законом надходжень. Політичні партії не мали права отримувати фінансову та іншу матеріальну допомогу від іноземних держав, організацій та грома-

дян, а також були зобов'язані щорічно публікувати свої бюджети для загального відома.

Після проголошення незалежності України був прийнятий Закон України (надалі – ЗУ) «Про об'єднання громадян» від 16 червня 1992 р. [25], ст. 22 якого передбачала, що політичним партіям, їхнім установам та організаціям забороняється прямо або опосередковано одержувати кошти та інше майно від іноземних держав та організацій, міжнародних організацій, іноземних громадян та осіб без громадянства; державних органів, державних підприємств, установ та організацій, крім випадків, передбачених законами України; підприємств, створених на основі змішаної форми власності, якщо участь держави або іноземного учасника в них перевищує 20%; нелегалізованих об'єднань громадян; анонімних пожертвувачів. Політичні партії не мають права одержувати доходи від акцій та інших цінних паперів, їм забороняється мати рахунки в іноземних банках та зберігати в них коштовності. Цей Закон регламентував фінансування політичних партій до прийняття 5 квітня 2001 р. ЗУ «Про політичні партії в Україні» [26].

Проте із прийняттям ЗУ «Про політичні партії в Україні» система фінансування політичних партій в Україні фактично не змінилась. Розділ IV зазначеного Закону «Кошти та інше майно політичних партій» дещо розширив перелік обмежень у фінансуванні політичних партій та вніс деякі інші корективи, але система джерел фінансування партій залишалася незмінною.

Перша спроба законодавчо закріпити в Україні пряме державне фінансування політичних партій відбулась у 2003 р. із прийняттям ЗУ «Про вне-

сення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державного фінансування політичних партій в Україні» [27], який доповнював ЗУ «Про політичні партії в Україні» розділом IV-1 «Державне фінансування політичних партій». Цей підрозділ ЗУ «Про політичні партії в Україні» передбачав, що за рахунок коштів Державного бюджету України фінансується як статутна діяльність політичних партій, не пов'язана з їхньою участю у виборах, так і відшкодовуються витрати політичних партій, пов'язані із фінансуванням їхньої передвиборної агітації. Щорічний обсяг фінансування статутної діяльності політичних партій із Державного бюджету України передбачався в 0,01 розміру мінімальної заробітної плати, помноженого на кількість громадян, включених до списку виборців на останніх чергових виборах народних депутатів України. Водночас право на таке бюджетне фінансування і на відшкодування витрат, пов'язаних із передвиборною агітацією, мали тільки партії, які на останніх чергових виборах народних депутатів України отримали чотири і більше відсотків голосів виборців (після прийняття ЗУ «Про вибори народних депутатів України» від 25 березня 2004 р. [28] цей відсоток було зменшено до трьох).

Таке законодавче регламентування щодо державного фінансування політичних партій проіснувало недовго. Так, уже в 2006 р. ЗУ «Про Державний бюджет України на 2007 рік» [29] було зупинено дію частини положень ЗУ «Про політичні партії в Україні» щодо державного фінансування статутної діяльності політичних партій. А ЗУ «Про Державний бюджет України на 2008 р. та про внесення змін до деяких законодавчих актів Укра-

їни» [30] було виключено розділ IV-1 ЗУ «Про політичні партії в Україні». Хоча Конституційний Суд України у своєму рішенні № 10-рп/2008 від 22 травня 2008 р. [31] дійшов висновку, що Законом про Держбюджет не можна вносити зміни до інших законів, зупиняти їхню дію чи скасовувати їх, оскільки з об'єктивних причин це створює протиріччя у законодавстві і, як наслідок, – скасування та обмеження прав і свобод людини і громадянина, і визнав такі зміни неконституційними, проте започатковані у 2003 р. новели українського законодавства стосовно запровадження державного фінансування політичних партій були повністю зруйновані [1, с. 16].

Новітні зміни у системі фінансування політичних партій України відбулись у 2015 р. із прийняттям ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» [32]. Цей Закон вніс низку змін до положень ЗУ «Про політичні партії в Україні», які регламентують фінансування партій. Зокрема, надання матеріальної і фінансової підтримки політичним партіям здійснюється у формі внесків на підтримку партій, державного фінансування статутної діяльності політичних партій. У ЗУ «Про політичні партії в Україні» знову включено розділ IV-1 «Державне фінансування політичних партій» (положення щодо запровадження щорічного державного фінансування статутної діяльності політичних партій, відшкодування витрат партій на здійснення передвиборної агітації і встановлення обмежень щодо розміру внесків на підтримку партій із боку фізичних та юридичних осіб набрали чинності з 1 липня 2016 р.).

Підстави, умови та порядок визначення розміру державного

фінансування політичних партій досить схожі на ті, що були запроваджені в 2003 р. Так, відповідно до ст. 17-1 ЗУ «Про політичні партії в Україні», за рахунок коштів державного бюджету фінансується статутна діяльність політичних партій, не пов'язана з їхньою участю у виборах, зокрема оплата праці працівників статутних органів політичної партії, її місцевих організацій; відшкодовуються витрати політичних партій, пов'язані із фінансуванням їхньої передвиборної агітації під час чергових і позачергових виборів народних депутатів України. Щорічний обсяг державного фінансування статутної діяльності політичних партій становить дві сотих розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, що передуює року виділення коштів державного бюджету, помноженого на загальну кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі на останніх виборах народних депутатів України. А право на отримання державного фінансування статутної діяльності має політична партія, якщо на останніх виборах народних депутатів України її виборчий список кандидатів у народні депутати України у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі отримав не менше 2% голосів виборців від загальної кількості голосів виборців. Отже, з 2016 р. законодавство України запровадило традиційні для більшості країн Європейського Союзу джерела фінансування політичних партій: власні кошти партій, державне і приватне фінансування.

На основі проведеного дослідження можемо виокремити чотири основні етапи становлення та розви-

тку фінансування політичних партій на території України:

– перший етап (кінець XIX ст. – початок 20-х рр. XX ст.) характеризується відсутністю нормативно-правового регулювання фінансування політичних партій, держава не брала жодної участі в такому фінансуванні, а основними джерелами фінансування партій були внески членів партій та пожертвувачів;

– другий етап (початок 20-х рр. XX ст. – 1990 р.) характеризується жорсткою однопартійною системою. Статут єдиної легальної у СРСР партії – Комуністичної партії СРСР передбачав, що грошові кошти партії формувались із членських партійних внесків, доходів від видавничої та інших видів діяльності, проте фактично Комуністична партія СРСР фінансувалась із бюджетних коштів. Хоча на законодавчому рівні таке державне фінансування Комуністичної партії СРСР, як і інші джерела фінансування, жодним чином не врегульовувались;

– третій етап почався з кінця 1990 р. і тривав до 2016 р. На цьому етапі в Україні вперше на законодавчому рівні були врегульовані джерела фінансування політичних партій, встановлюються такі, що відповідають міжнародним стандартам, обмеження у фінансуванні політичних партій, а також відбуваються перші спроби запровадження прямого державного фінансування політичних партій;

– четвертий етап починається з 2016 р., коли на законодавчому рівні було закріплене пряме державне фінансування політичних партій у розмірах та в порядку, встановлених ЗУ «Про політичні партії в Україні». Тобто тільки в 2016 р. в Україні

почала функціонувати традиційна для більшості країн Європейського Союзу система джерел фінансування полі-

тичних партій, що включає державне і приватне фінансування, а також власні кошти політичних партій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адашис Л.І. Проблеми фінансування політичних партій в Україні / Л.І. Адашис // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 2. – С. 10–16.
2. Кафарський В.І. Політичні партії України: конституційно-правове регулювання організації та діяльності : [монографія] / В.І. Кафарський. – К. : Логос, 2008. – 560 с.
3. Корж Н.Я. До питання історико-правового аналізу статусу історичних політичних партій України XIX – XX ст.: аспекти методології дослідження / Н.Я. Корж // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 2. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nvlduvs/2009_2/09knyamd.pdf.
4. Васильченко О. Фінансування політичних партій у зарубіжних країнах / О. Васильченко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2008. – № 6. – С. 80–85.
5. Совгіря О. Фінансування політичних партій: правовий аспект / О. Совгіря // Право України. – 2003. – № 5. – С. 130–133.
6. Обушний С.М. Фінансове забезпечення діяльності політичних партій в Україні : дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.00.08 / С.М. Обушний. – К., 2007. – 186 с.
7. Рибачук М. Деякі аспекти політико-правового регулювання фінансування політичних партій: постановка проблеми / М. Рибачук // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень. – 2003. – № 24. – С. 100–104.
8. Петришина-Дюг Г.Г. Проблеми вдосконалення фінансування діяльності політичних партій України (конституційно-правовий аспект) / Г.Г. Петришина-Дюг // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». – 2014. – № 10-1. – Т. 1. – С. 74–77.
9. Олефіренко Е.О. Правове регулювання державного фінансування політичних партій: вітчизняний і світовий досвід / Е.О. Олефіренко // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – № 1. – С. 74–76. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pap.in.ua/1_2016/21.pdf.
10. Кустова С.М. Фінансування політичних партій як структурна складова інтеграційного процесу України до ЄС / С.М. Кустова // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2015. – № 3. – С. 105–110.
11. Стрельбицька С.М. Громадсько-політична та науково-публіцистична діяльність Миколи Ганкевича : дис. ... канд. істор. наук : спец. 07.00.04 / С.М. Стрельбицька. – Львів, 2015. – 221 с.
12. Gesetz vom 15. – November, 1867. – Nr. 134/24. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rgb&datum=1867&page=405&size=45>.
13. Об усовершенствовании государственного порядка : Высочайший манифест от 17.10.1905 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/35000/>.
14. Блинкова Н.Ю. Правовое положение политических партий на современном этапе: сравнительный анализ законодательства Российской Федерации и Федеративной Республики Германии : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 / Н.Ю. Блинкова. – Кемерово, 2008. – 190 с.
15. Берег І.І. Ідейно-теоретична спадщина та практична діяльність української лівиці Галичини (кінець XIX – перша третина XX століть) : дис. ... докт. політ. наук : спец. 23.00.01 / І.І. Берег. – Львів, 2015. – 503 с.
16. Долгих Ф.И. Финансирование деятельности РКП(Б)-ВКП(Б) в первой половине 1920-х гг. / Ф.И. Долгих // Проблемы в российском законодательстве. – 2015. – № 4. – С. 43–46.

17. О порядке утверждения уставов и регистрации обществ и союзов, не преследующих цели извлечения прибыли и распространяющих свою деятельность на территорию всего Союза ССР, и о надзоре за ними : Декрет Центрального Исполнительного Комитета и Совета Народных Комиссаров Союза ССР от 09.05.1924 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.libussr.ru/doc_ussr/ussr_2015.htm.

18. Долгих Ф.И. Правовое регулирование деятельности политических партий – теория и практика : [монографія] / Ф.И. Долгих. – М. : Маркет ДС, 2010. – 144 с.

19. Конституция Украинской Социалистической Советской Республики от 14.03.1919 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://xn--p1abag.xn--p1ai/konstitutsiya-ussr/3-konstitutsiya-ukrainskoj-ssr-1919-goda.html>.

20. Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки від 30.01.1937 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/001_001.

21. Устав Коммунистической партии Советского Союза [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://octbol.files.wordpress.com/2014/01/charter_cpssu_xviii-1990.pdf.

22. Меликян А.Б. Правовое регулирование государственного финансирования деятельности политических партий (конституционно-правовой аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 / А.Б. Меликян. – М., 2011. – 181 с.

23. Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) Української РСР : Закон УРСР від 24.10.1990 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/404-12>.

24. Об общественных объединениях : Закон СССР от 09.10.1990 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.lawrussia.ru/texts/legal_178/doc17a544x257.htm.

25. Про об'єднання громадян : Закон України від 16.06.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2460-12>.

26. Про політичні партії в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.

27. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державного фінансування політичних партій в Україні : Закон України від 27.11.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 52. – Т. 1. – Ст. 2743.

28. Про вибори народних депутатів України : Закон України від 25.03.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1665-15/ed20060318/page>.

29. Про Державний бюджет України на 2007 рік : Закон України від 19.12.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/489-16/ed20070101>.

30. Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України : Закон України від 28.12.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/107-17/ed20090611>.

31. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 65 розділу I, пунктів 61, 62, 63, 66 розділу II, пункту 3 розділу III Закону України «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» і 101 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 67 розділу I, пунктів 1–4, 6–22, 24–100 розділу II № 10-рп/2008 від 22.05.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-08/page>.

32. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції : Закон України від 08.10.2015 р. // Офіційний вісник України. – 2015. – № 94. – Ст. 3192.

В статье исследуются отдельные аспекты становления и развития финансирования политических партий на украинских землях. Анализируются особенности нормативно-правового регулирования такого финансирования с момента создания первых легальных украинских партий и по настоящее время. На основе проведенного исследования автором сформулированы основные исторические этапы становления финансирования политических партий в Украине.

Ключевые слова: политические партии, становление политических партий, финансирования политических партий, становление финансирования политических партий, история финансирования политических партий.

The article explores some aspects of the formation and development of the financing of political parties in Ukrainian lands. It also examines the peculiarities of the regulation of such financing by law from the moment of the establishment of the first legal Ukrainian political parties to present time. The findings of the research serve as a basis for outlining the major historical periods of the development of the financing of political parties in Ukraine.

Key words: political parties, development of political parties, financing of political parties, development of the financing of political parties, history of the financing of political parties.
